

(049.3) 571.873.1 : 72.025 : 902(492)(060.51)

96-320b

Een cultuur van verandering
Advies Cultuurnota 1997-2000

"1997/2000"

Monumenten en Archeologie

Boekmansichting • Bibliotheek
Herengracht 415
1017 BP Amsterdam
Tel. 6243739

Een cultuur van verandering *Advies Cultuurnota 1997-2000* bestaat uit 15 afzonderlijke delen:

Algemeen

- 1 Beeldende Kunst, Bouwkunst en Vormgeving
- 2 Musea
- 3 Monumenten en Archeologie
- 4 Archieven
- 5 Letteren
- 6 Bibliotheken
- 7 Media
- 8 Film
- 9 Theater
- 10 Muziek en Muziektheater
- 11 Dans
- 12 Amateurkunst en Kunsteducatie
- 13 Festivals
- 14 Bovensectoraal

Het algemene deel bevat een lijst met alle aanvragers per sector met daarin naam van de instelling en advies: +/- / \pm / o. Deze codering vindt u ook terug boven elk instellingsadvies.

Het financiële kader onder aan elk instellingsadvies is gebaseerd op door het Ministerie van OCenW verstrekte cijfers.

Verklaring:

- + subsidie verhogen
- subsidie verlagen
- \pm globaal huidige subsidie continueren
- o verzoek afwijzen / subsidie beëindigen

Indien een subsidie-advies niet van toepassing is, zal er geen teken zichtbaar zijn.

De tekst van Een cultuur van verandering is ook te vinden op internet:
<http://www.sdu.nl/overheid/cultuur>

Inhoud

Inleiding	4
Kerkelijk Kunstbezit in Nederland	7
Nationaal Contact Monumenten	8
Nederlandse Jeugdbond voor Geschiedenis	10
Rijksdienst voor de Monumentenzorg	12
Stichting A.G. van Hamel voor Keltische Studies	14
Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek	15
Archeologische Werkgemeenschap voor Nederland (AWN)	18
Stichting voor de Nederlandse Archeologie	20
Stichting Oudheidkundig Bodemonderzoek Hoeksche Waard	22

Inleiding

Voor wat betreft de sectoren Archeologie en Monumenten zijn acht beleidsplannen van instellingen aan de Raad voor Cultuur om commentaar voorgelegd. De Raad heeft deze plannen mede gezien tegen de achtergrond van de negen thema's van de adviesaanvraag van de Staatssecretaris.

Een speerpunt in het gewenste beleid acht de Raad het zgn. interdepartementale Armola-overleg (Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen, Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek, Rijksdienst voor de Monumentenzorg, en Landbouw, Natuurbeheer en Visserij). Dat zou moeten worden uitgebouwd tot een programmeringscommissie voor integraal en wetenschappelijk gefundeerd cultuurhistorisch beleid. Dit beleid zou moeten omvatten:

- een geïnspireerde en integrale visie op de cultuurhistorische waarden gericht op preventie, selectie, behoud, beheer en ontwikkeling;
- het aangeven van de betekenis hiervan voor de ruimtelijke ontwikkeling, stedenbouw en (landschaps)architectuur in Nederland met aandacht voor de kwaliteit en duurzaamheid van onze omgeving, in het bijzonder bij herbestemming, nieuwbouw en (her)inrichting van het huidige en toekomstige stedelijk en landelijk gebied;
- de vertaling hiervan in een samenhangend en activerend beleid gericht op mobilisatie van partners en belanghebbenden in dit streven.

Zowel de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek (ROB) als de Rijksdienst voor de Monumentenzorg (RDMZ) zijn bij het Armola-overleg betrokken en beide diensten zouden de afstemming van hun beleid op het hierboven gestelde moeten richten, wil gekomen kunnen worden tot een integraal cultuurhistorisch beleid. Speerpuntprojecten voor dit beleid betreffen conceptualisering en methode-ontwikkeling, gebiedsgerichte en thematisch-sectorale toepassingen, digitale expertisecentra, deskundigheidsbevordering, leerplanontwikkeling en internationale kennisnetwerken. In de in het voorgaande genoemde programmeringscommissie zouden sectoren als onderwijs, wetenschap, ruimtelijke ordening, stedenbouw, milieu, landbouw, natuur, verkeer en waterstaat, economische zaken enz. vertegenwoordigd moeten zijn. Het instellingsbudget van de ROB moet afgestemd worden op de aspiraties zoals verwoord in de adviesaanvraag.

De invoering van de Conventie van Malta heeft grote gevolgen voor het Nederlandse archeologische bestel: inhoudelijk vanwege de preventieve doelstelling, financieel vanwege de aanzienlijke schaalvergroting van de geldmiddelen en organisatorisch vanwege de noodzakelijke bedrijfsmatige aanpassing en uitbouw van de uitvoerende organisaties. Dat alles dient gepaard te gaan met behoud van de effectieve en stimulerende samenwerking tussen beleidsinstellingen, universiteiten en andere overheidsinstanties. Juist daarin heeft het Nederlandse archeologische bestel zich in de afgelopen decennia in positieve zin van dat in het buitenland onderscheiden. Het behoud van deze samenwerking is geen vanzelfsprekendheid nu naast de Malta-effecten tegelijkertijd ook het universitaire onderzoek- en onderwijsstelsel en de rol van de provinciale en gemeentelijke overheden ingrijpend veranderen. De invoering van

het Malta-verdrag vraagt dus zeer veel aandacht en de huidige voorzichtige werkwijze bij de voorbereiding moet dan ook zeker worden voortgezet.

Voor wat betreft de Rijksdienst voor de Monumentenzorg is van bijzonder belang dat het Kabinet onlangs een extra bedrag van f 275 mln beschikbaar stelde om de achterstanden, die in de afgelopen jaren door het bezuinigingsbeleid op het punt van restauratie en onderhoud van monumenten zijn ontstaan, in te lopen. Zowel om het daarop gerichte beleid zoals dat is aangegeven in het werkplan 'Op de bres' en het beleidsplan 'Monumenten breed bekeken' te kunnen realiseren als om een integraal cultuurhistorisch beleid inhoud te kunnen geven, acht de Raad het noodzakelijk dat de RDMZ daartoe in staat wordt gesteld. Daarvan zal slechts sprake kunnen zijn als de door de RDMZ noodzakelijk geachte (bescheiden) verhoging van het structurele instellingsbudget in ieder geval ten dele wordt gerealiseerd.

De Raad heeft vastgesteld, dat zowel de ROB als de RDMZ al jaren met organisatorische problemen kampen, die ondanks reorganisaties in het verleden nog niet tot een oplossing zijn gebracht. De Raad acht het gewenst, dat deze problemen binnen afzienbare tijd worden onderzocht en opgelost. Ook pleit de Raad ervoor de Monumentenwet 1988 te evalueren. De invoering van het Verdrag van Malta zal moeten leiden tot een herziening van deze wet. Dan ware ook aan de historische geografie en het bouwhistorisch onderzoek een wettelijke inbedding te geven. Het wettelijke instrument van de aanwijzing tot beschermd stads- of dorpsgezicht is, mede gelet op het voornemen, zoals dat blijkt uit de adviesaanvraag en het addendum, te komen tot de aanwijzing van grotere beschermde gezichten, aan een herijking toe.

Van drie organisaties op het terrein van de archeologie, te weten de Stichting voor de Nederlandse Archeologie (SNA), de Archeologische Werkgemeenschap Nederland (AWN) en de Stichting Oudheidkundig Bodemonderzoek Hoeksche Waard, werden beleidsplannen ontvangen. De monumentenorganisaties, die een beleidsplan indienden, zijn de Stichting het Nationaal Contact Monumenten (NCM), de Stichting Kerkelijk Kunstbezit (SKK) en de Nederlandse Jeugdbond voor Geschiedenis (NJBG). Voorts werd een meerjarig subsidieverzoek van de Stichting A.G. van Hamel voor Keltische Studies beoordeeld.

De AWN is de landelijke vereniging van amateurarcheologen, die een belangrijke rol speelt binnen het archeologische bestel. De vereniging kan in toenemende mate een bijdrage leveren aan de verwezenlijking van de doelen van het archeologische preventieve beleid op regionaal en lokaal niveau. Bevorderd dient te worden deze rol nader uit te werken en - bij bevredigende uitkomst - een structurele financiering op redelijk peil te verlenen. Evenals de AWN is de NJBG van belang voor het 'warmmaken' van jongeren voor geschiedenis, archeologie en monumenten, alsmede archiefonderzoek. Continuering van de subsidiëring wordt dan ook bepleit. De koepelorganisaties het NCM en de SNA zijn sterk in beweging. Het is van het grootste belang dat het NCM - een belangrijke trait d'union tussen praktijk en beleid voor de vele monumentenorganisaties - dat zich op aandrang van de rijksoverheid heeft geherstructureerd en verbreed, de ruimte krijgt om de vernieuwde structuur waar te maken. De Raad wijst gedachten om de financiële ondersteuning van het NCM zodanig in te perken dat de organisatie nog maar de helft van het personeel kan aanhouden, af. Het lijkt de Raad eerder geboden het NCM juist iets méér ruimte te geven om als verbrede organisatie

voor het totale monumentenveld te kunnen opereren. Ook de SNA bevindt zich in een fase van heroriëntatie en herstructurering. Dit proces dient positief beoordeeld te worden. De Raad bepleit de SNA in staat te stellen dit proces af te ronden en een nieuwe fase in haar bestaan in te gaan.

Aan het belang van het particuliere initiatief op het terrein van het culturele erfgoed is in de afgelopen periode onvoldoende betekenis toegekend. Het bij de RDMZ beheerde begrotingsartikel, ten laste waarvan subsidies voor monumentenorganisaties worden toegekend, beweegt zich al vele jaren op hetzelfde niveau, hoewel zowel de archeologie als de monumentenzorg een stormachtige ontwikkeling aan het doormaken zijn. Het einde van deze ontwikkeling is nog lang niet in zicht. De prominente rol, die het particuliere veld hierbij vervult, heeft niet tot een vorm van grotere financiële erkenning van het belang van dat veld mogen leiden. Het valt te hopen, dat zoals de voormalige Raad voor het Cultuurbeheer dat noemde, het ontmoedigingsbeleid in de richting van het particuliere initiatief tot het verleden gaat behoren. Concluderend is de Raad van oordeel dat, wil de RDMZ in staat zijn het extra bedrag van f 275 mln zo effectief mogelijk te besteden en de preventies van het werkplan 'op de bres' en het beleidsplan 'Monumenten breed betekenis' waar te maken een verhoging van het regulieren instellingsbudget met een bedrag van f 1 mln noodzakelijk is. Ook vindt de Raad dat wat meer armslag moet worden gegeven aan de ondersteuning van het particulieren initiatief en de internationale aspecten. De verruiming van de daarvoor bestemde budgetten zou moeten worden gevonden binnen de huidige budgettaire mogelijkheden door het aanbrengen van een verschuiving.

Het archeologische veld is al evenzeer in beweging. Wil de ROB hierop een adequate wijze kunnen inspelen, dan lijkt het de Raad onontkoombaar, dat het budget dat aan deze dienst wordt toegekend, een verhoging ondergaat van f 1 mln. In totaal wordt voor deze sectoren een budgetverhoging bepleit van f 2 mln. Indien in de minimumvariant slechts een verhoging van het budget met f 1,5 mln tot de mogelijkheden behoort, ware dat bedrag evenredig toe te kennen aan de RDMZ en de ROB.

Inleiding

De stichting richt zich sinds de oprichting eind jaren zestig op het bevorderen van belangstelling voor en kennis van het kerkelijk kunstbezit, dat zowel roerende als onroerende zaken omvat. De werkzaamheden van de stichting richten zich op inventarisatie, documentatie en publikatie. De stichting vervult een bemiddelende rol als een kerkgebouw moet worden gesloten en de vraag aan de orde komt wat de bestemming moet zijn van het in een dergelijk kerkgebouw aanwezige kerkelijk kunstbezit. De stichting, waarvan het bureau te Utrecht is gevestigd, wordt in hoofdzaak door de rijksoverheid gefinancierd. Naast enige inkomsten uit externe projecten draagt het Aartsbisdom Utrecht de lasten van de detachering van een personeelslid.

Beoordeling

Vastgesteld kan worden dat zich duidelijke verbanden voordoen met de Wet Behoud Cultuurbezit, het toekomstige Instituut voor Cultuurbehoud, de Mondiaanstichting (in verband met het Deltaplan), de Rijksdienst Beeldende Kunst en de Rijksdienst voor de Monumentenzorg. Ook zijn er contacten met verwante buitenlandse organisaties. De stichting vervult onmiskenbaar een nuttige functie in het brede veld van het cultuurbehoud, maar men kan zich afvragen waarom van kerkelijke zijde deze stichting niet mede wordt gedragen. Uit het beleidsplan blijkt ook niet of men pogingen in het werk stelt (particuliere) fondsen voor het werk van de stichting te interesseren.

Conclusie

Het geheel overziend komt de Raad tot de conclusie dat er in het beleidsplan onvoldoende aanknopingspunten zijn om te adviseren de gevraagde verhoging van de rijkssubsidie te honoreren. Met het thans van rijkszijde ter beschikking gestelde bedrag van f 0,44 mln draagt de rijksoverheid op een redelijke wijze bij aan de realisering van de doelstelling van de stichting. Geadviseerd wordt het subsidieniveau van 1996 te handhaven.

Financieel kader

<i>Huidige exploitatie</i>	<i>0,500</i>
<i>Subsidie OCenW peiljaar 1994</i>	<i>0,450</i>
<i>Subsidie OCenW peiljaar 1995</i>	<i>0,450</i>
<i>Gewenste exploitatie 1997-2000</i>	<i>3,000</i>
<i>Gevraagd subsidie 1997-2000</i>	<i>2,700</i>

*(alle gegevens volgens opgave Ministerie van OCenW
en in miljoenen guldens)*

Inleiding

De Stichting Het Nationaal Contact Monumenten (NCM), waarbij 345 organisaties zijn aangesloten, werd in 1972 opgericht. De stichting fungeert als platform voor overleg tussen de (landelijke) particuliere monumentenorganisaties en als centrale overlegpartner voor de rijksoverheid. Periodieke contacten worden onderhouden met onder meer het Ministerie van OCW, de RDMZ, de VNG en het IPO. Met werkvelden als archeologie, ruimtelijke ordening, stadsvernieuwing, natuur- en landschapsbehoud en werkgelegenheid, alsmede met de zusterkoepels de NMV en de KVAN worden relaties onderhouden. Het algemeen bestuur is onlangs op aandring van de rijksoverheid geherstructureerd en bestaat thans uit vertegenwoordigers van de landelijke monumentenorganisaties. Met de Stichting voor de Nederlandse Archeologie worden op bestuurlijk niveau waarnemers uitgewisseld. Sinds 1987 wordt het NCM door de RDMZ gesubsidieerd. De jaarlijkse subsidie bleef steeds op hetzelfde niveau. Als koepelorganisatie zal de subsidiëring m.i.v. 1997 door het Ministerie van OCW worden overgenomen. Kerntaken, zoals de belangenbehartiging, gericht op de monumentenzorg als geheel, deskundigheidsbevordering en informatievoorziening, en de begroting plegen in nauw en goed overleg met de RDMZ te worden vastgesteld. Het beleidsplan is globaal van karakter om het nieuwe bestuur niet in een vroeg stadium vast te leggen op een (te) gedetailleerd programma. Nadruk is gelegd op wat het NCM in feite kan en doet. De personele bezetting van het NCM-bureau is bescheiden: er zijn 9 personen werkzaam, waarvan 2 ten behoeve van de Open Monumentendag en 1 als projectmedewerker voor o.a. het Groene Hart-onderzoek.

Beoordeling

Het NCM was nauw betrokken bij de totstandkoming van de Monumentenwet in 1988. De stichting vervulde een initiërende en activerende rol om de neerwaartse spiraal in de financiering van de monumentenzorg omgebogen te krijgen. Er is actieve betrokkenheid bij de realisering van het Strategisch Plan voor de Monumentenzorg en bij de ontwikkeling van het steunpuntennetwerk. Jaarlijks wordt een studiedag, naast andere informatieve (discussie)bijeenkomsten, georganiseerd. Voorts worden cursussen, jaarboeken en tal van andere publikaties verzorgd over onderwerpen als het functioneren van gemeentelijke monumentencommissies en de werkgelegenheidsproblematiek in de monumentenzorg, veelal nadat eerst in opdracht van het NCM een onderzoek is uitgevoerd. Het NCM faciliteert de Stichting Open Monumentendag, promoot deze gebeurtenis op Europees niveau en onderhoudt ook overigens tal van internationale contacten, mede als uitvloeisel van het behartigen van het secretariaat van het Nederlandse ICOMOS-Comité. Het Europese project 'Scholen adopteren monumenten' wordt actief ondersteund. Verder is het NCM actief bij het bevorderen van het restauratieambacht en het betrekken van

jongeren bij het behoud van het culturele erfgoed. Een ander project is gericht op multifunctioneel gebruik van monumenten (vooral kerkgebouwen) en op dienstverlening zoals t.b.v. het Nederlands Kamerkoor, dat bij voorkeur in monumentale gebouwen optreedt. Met succes werd in dit geval bemiddeld. De enigszins eenzijdige samenstelling van het algemeen bestuur - uitsluitend vertegenwoordigers van organisaties, die zich op het verleden richten, geen directe representanten van de SNA of van architectuur-organisaties - roept de vraag op of er intern een stevig genoeg draagvlak is voor initiatieven in de richting van een integraal beleid ruimtelijke kwaliteitszorg. Een vertegenwoordiger van de Federatie Welstandstoezicht is overigens inmiddels aan het algemeen bestuur toegevoegd.

Conclusie

De functie van het NCM als landelijk functionerende koepel op het terrein van de monumentenzorg en de in dat kader te vervullen (kern)taken rechtvaardigen het de jaarlijkse subsidie in de gevraagde zin te laten oplopen onder de voorwaarde dat door het nieuwe bestuur meer expliciet wordt gestreefd naar een vastere inbedding van het NCM in een integraal beleid ruimtelijke kwaliteitszorg. Door het budget van het NCM enigszins te verhogen kan van het NCM worden verlangd dat het gaat voldoen aan de verwachtingen, die door de herstructurering van de organisatie zijn gewekt. Het advies luidt het budget te verhogen met f 0,2 mln voor vier jaar bij voorkeur op projectbasis.

<i>Financieel kader</i>	
<i>Huidige exploitatie</i>	<i>1,050</i>
<i>Subsidie OCenW peiljaar 1994</i>	<i>0,450</i>
<i>Subsidie OCenW peiljaar 1995</i>	<i>0,450</i>
<i>Gewenste exploitatie 1997-2000</i>	<i>3,000</i>
<i>Gevraagd subsidie 1997-2000</i>	<i>2,300</i>

*(alle gegevens volgens opgave Ministerie van OCenW
en in miljoenen guldens)*

Nederlandse Jeugdbond voor Geschiedenis

Inleiding

De Nederlandse Jeugdbond voor Geschiedenis (NJBG), opgericht in 1958, richt zich op het stimuleren van de belangstelling voor en het aankweken van kennis van geschiedenis, archeologie, monumenten, musea en archieven bij jongeren van 9 tot 26 jaar. Daartoe worden tal van activiteiten georganiseerd, zoals cursussen, lezingen en kampen. Er wordt een historisch tijdschrift, *Fibula*, uitgegeven en een populair-wetenschappelijke reeks, de *Januareeks*. Het aantal leden bedraagt omstreeks 1000. Naast een jaarlijkse subsidie van rijkszijde van f. 0.091 mln zijn er inkomsten uit contributies tot een bedrag van ca. f. 0.053 mln per jaar.

Beoordeling

De NJBG is de enige organisatie in Nederland die zich specifiek bezighoudt met het kweken van belangstelling voor geschiedenis bij de jeugd. De Archeologische Werkgemeenschap Nederland (AWN) trekt ook jongeren, maar richt zich niet speciaal op deze categorie. De NJBG voorziet derhalve in een behoefte. Beide genoemde organisaties kunnen worden beschouwd als broedplaatsen voor belangstelling en talent met doorstroommogelijkheden naar opleidingen en beroepspraktijk onder het motto 'jong geleerd, oud gedaan'. Het beleidsplan van de NJBG maakt een sympathieke en integere indruk. Op een vanzelfsprekende wijze wordt gereageerd op de invalshoeken in de adviesaanvraag. Jonge mensen 'in het eigen zadel helpen' en interculturele en internationale samenwerking worden nagestreefd. Niettemin vormt het geringe aantal leden ook voor de Raad een punt van zorg. De ingediende begroting kan, wat bepaalde posten betreft, worden afgeslankt, zeker als het enthousiasme van de jeugdige verkenneren en hun mentoren waar mogelijk en verantwoord marktgericht wordt ingezet.

Conclusie

De Raad acht continuering van de subsidiëring noodzakelijk, maar op een iets lager niveau (f 0,07 mln op jaarbasis), met de aantekening dat over vier jaar een heroverweging kan plaatsvinden op basis van het aantal (nieuwe) leden. Dit advies moet niet als ontmoedigend worden opgevat, maar juist als prikkel om de handen uit de mouwen te steken en een waarschuwing tegen subsidieverslaving.

Financieel kader

<i>Huidige exploitatie</i>	<i>0,200</i>
<i>Subsidie OCenW peiljaar 1994</i>	<i>0,100</i>
<i>Subsidie OCenW peiljaar 1995</i>	<i>0,100</i>
<i>Gewenste exploitatie 1997-2000</i>	<i>1,000</i>
<i>Gevraagd subsidie 1997-2000</i>	<i>0,400</i>

*(alle gegevens volgens opgave Ministerie van OCenW
en in miljoenen guldens)*

Inleiding

Het beleidsplan 'Monumenten breed bekeken', in bevolgen bewoordingen geformuleerd, is in feite, zoals ook in de adviesaanvraag wordt gesteld, meer een plan voor het monumentenbeleid in zijn geheel dan een plan voor uitsluitend de Rijksdienst voor de Monumentenzorg (RDMZ) als instelling. De RDMZ is immers in initiërende en coördinerende zin het (beleids)uitvoerende orgaan op het gebied van de monumentenzorg van de rijksoverheid, dat de in de Monumentenwet 1988 genoemde wettelijke taken moet uitvoeren. Op basis van 'Monumenten breed bekeken' wil de RDMZ toe naar een meer op de markt gerichte benadering, een steviger inbedding in de ruimtelijke ordening en een nauwe(re) samenwerking tussen overheden onderling en tussen overheid en het (particuliere) monumentenveld. In een 20-tal actiepunten wordt het voorgestane beleid geconcretiseerd en aangegeven. De meeste van deze beleidsvoornemens sluiten goed aan op de aandachtspunten in de adviesaanvraag. Uitwerking van de volgende punten acht de Raad noodzakelijk:

- de uitvoering van het werkplan 'Op de bres';
- nieuwe technologie en de aansluiting van de databank op andere systemen;
- beheer van collecties in verband met het Deltaplan;
- samenwerking met de ROB, het Nederlands Architectuur Instituut en Architectuur Lokaal;
- erfgoededucatie;
- de ondersteuning van het particuliere monumentenveld; de Raad bepleit verhoging van het daarvoor bestemde budget;
- onderzoek beheersstructuur onrendabele monumenten en organisatie beheersfonds;
- evaluatie van 17 Cultuurhistorische Verkenningen;
- de interdepartementale positie van de RDMZ
- het uitbouwen van de internationale contacten.

Beoordeling

Uit de zogenaamde Oplegnotitie, behorende bij de bekostigingsaanvraag 1997-2000, blijkt aan welke activiteiten de RDMZ prioriteit wil geven en welke kosten daaraan zijn verbonden. In totaal wordt voor deze activiteiten circa f 2 miljoen extra geclaimd. De Raad zou aan de uitvoering van het werkplan 'Op de bres' en het ontwikkelen van het steunpuntennetwerk de hoogste prioriteit willen toekennen. De actualisering van het register is een activiteit, die pas geleidelijk aan in de planperiode op gang zal komen en dar geldt ook voor het ontwikkelen en stimuleren van erfgoededucatie, een in het kader van de doelstelling van de monumentenzorg onmisbare en noodzakelijke activiteit, maar niet een primaire taak van de RDMZ. Het vervaardigen van een cultuurhistorische hoofdstructuur zou daarentegen tot de specifieke taken van de RDMZ kunnen worden gerekend. Niet vermeld wordt de vergroting van de ondersteuning van het particuliere

initiatief. De Raad meent, dat door de RDMZ daaraan nu juist wel prioriteit zou moeten worden gegeven.

In zijn algemeenheid merkt de Raad nog het volgende op. In de afgelopen jaren is de positie van de RDMZ steeds benarder geworden. Zowel het restauratiebudget als het budget voor het vervullen van de reguliere kern- en instellingstaken kwam onder zware druk te staan en ook de elkaar opvolgende reorganisaties van het apparaat lieten niet na hun tol te eisen. Zowel de RDMZ als de monumentenzorg in zijn totaliteit kwamen in een steeds dieper dal terecht.

Onder grote externe druk besloot de politiek toch weer het belang van monumentenzorg te erkennen door het beschikbaar stellen van een extra bedrag van f 275 miljoen voor het inlopen van de ontstane achterstanden op het gebied van restauratie en onderhoud. De ontwikkeling van de RDMZ mag daarbij nu niet achterblijven en moet gelijke tred houden met de ingezette weg naar boven. Gebeurt dat niet, dan blijft de monumentenzorg de marginale maatschappelijke activiteit van de laatste jaren. Daarom hecht de Raad ook zo aan de ontwikkeling van het steunpuntennetwerk en het vervaardigen van een cultuurhistorische hoofdstructuur. Er staat de komende jaren veel op het spel (de VINEX-operatie b.v.) en wil de RDMZ op een adequate manier daarbij een rol kunnen gaan vervullen, dan moet de dienst ook daartoe geëquipeerd zijn c.q. worden. Wil de RDMZ geloofwaardig blijven, nu het Kabinet een extra dotatie voor het inhalen van achterstanden ter beschikking heeft gesteld, dan moet het apparaat daartoe de nodige armslag worden gegeven.

Conclusie

De raad adviseert het reguliere instellingsbudget van de RDMZ met circa f 1 miljoen per jaar te verhogen opdat in het bijzonder de uitvoering van het werkplan 'Op de bres' ter hand kan worden genomen en het steunpuntennetwerk kan worden ontwikkeld. Daarnaast kan dan nog wat ruimte worden geschapen voor enkele andere prioriteiten, zoals hierboven aangegeven.

Financieel kader

<i>Huidige exploitatie</i>	<i>16,900</i>
<i>Subsidie OCenW peiljaar 1994</i>	<i>16,700</i>
<i>Subsidie OCenW peiljaar 1995</i>	<i>17,400</i>
<i>Gewenste exploitatie 1997-2000</i>	<i>87,200</i>
<i>Gevraagd subsidie 1997-2000</i>	<i>86,900</i>

*(alle gegevens volgens opgave Ministerie van OCenW
en in miljoenen guldens)*

Inleiding

Het beleidsplan 1997-2000 van de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek (ROB) geeft op consistente wijze inhoud aan de algemene doelstellingen van 'Pantser of ruggegraat'. Het beleid, geformuleerd vanuit een geïntegreerd cultuurhistorisch perspectief, is gericht op preventie en duurzaam behoud. 'Integratie' betekent aandacht voor de samenhang met andere cultuurhistorische sectoren, zoals historische (stede)bouw(kunde), architectuur- en bouwhistorie en historische geografie, en de ruimtelijke ontwikkeling van Nederland op onderscheiden schaalniveaus. Dit preventieve beleid krijgt vorm door een cyclisch proces van inventarisatie, waardering, selectie en bescherming (opgraven, als dat niet te vermijden is). Het is van groot belang dat de archeologische en andere cultuurhistorische waarden als één van de determinanten van ruimtelijke kwaliteit inhoud wordt gegeven. Samenwerking tussen de betrokken instellingen en de rijksoverheid (VROM, LNV, V&W naast uiteraard OCW) is daartoe een absoluut vereiste. De historisch geografische waarden kunnen daarbij dienen als de schakel die archeologie en bouwkunde verbinden met het zichtbare landschap. Het zgn. Armola-overleg dient uitgebouwd te worden tot alle hierbij betrokken departementen. Het ware te overwegen dit overleg te ondersteunen of uit te breiden met een programmeringscommissie voor integraal en wetenschappelijk gefundeerd beleid. De invoering van cultuurconvenanten met provincies en grote gemeenten is eveneens van groot gewicht in dit verband.

Beoordeling

Dit beleidsplan is nodig omdat de ROB tot nu toe in onvoldoende mate in staat is geweest een dergelijk preventief beleid te realiseren. De thans gepresenteerde voornemens om preventie en selectie in een gecombineerde strategie te verenigen zijn vertrouwenwekkend. Zij zullen, wil het beoogde beleid ook werkelijk van de grond komen, ondersteund moeten worden met kennisontwikkeling en deskundigheidsbevordering. De *interne factoren*, die hierbij een rol spelen, zijn de verwerving van de noodzakelijke kennis en inzicht voor nieuw beleid op het terrein van archeologie, cultuurhistorie, planologie, (openbaar) bestuur en management van complexe processen, en het op afstand plaatsen van uitvoerende taken door de inrichting van een facilitair bedrijf, dat bedrijfsmatig, doelgericht en professioneel kan opereren. Wel zal ervoor gewaakt moeten worden, dat de ROB als kenniscentrum voldoende kennis en ervaring behoudt op het terrein van het uitvoerende veldwerk.

De van belang zijnde *externe factoren* zijn de complementariteit met andere bestuursniveaus ende wijze van invoering van de Conventie van Malta. Bij dit verdrag staat preventie voorop. Het gaat dan voor alles om behoud in situ, hetgeen een duurzaam effect heeft en daardoor economisch voordelig is. Opgraven vernietigt het monument, is zeer kostbaar en scheidt een depot- en archiefprobleem. Het is van groot belang, zo lang het Verdrag van Malta nog niet

in werking is getreden, voor nu reeds in voorbereiding zijnde grote ingrepen in het kader van de ruimtelijke ontwikkeling van rijkswege geldmiddelen te reserveren die co-financiering met partners (provincies, gemeenten) mogelijk maakt. De Raad dringt erop aan dat voor de grote VINEX-locaties alsnog archeologische inventarisaties worden uitgevoerd.

De Raad onderschrijft de opvatting dat wetenschappelijk onderzoek vanwege de ROB zich dient te richten op de ondersteuning van de eigen beleidsdoelen. Dit beleid is gebaat bij mobilisering van onderzoekers uit het universitaire archeologische en planologische circuit, in het bijzonder de onderzoeksschool ARCHON. Het is noodzakelijk hiertoe gericht stimuleringsmiddelen in te zetten om tot gemeenschappelijk gefinancierde projecten met universiteiten en Nederlands Wetenschappelijk Onderzoek (NWO) te komen. In combinatie met de voornemens tot uitbouw van het kenniscentrum is het daarnaast van groot belang dat bij de verdere ontwikkeling van omvangrijke, op GIS gebaseerde databanken wordt samengewerkt met groepen die hun sporen hebben bewezen op dit gebied. Het expertisecentrum ARCHIS kan hierbij een centrale rol vervullen.

De volgende aandachtspunten, waarop hier niet dieper wordt ingegaan, zijn in dit verband professionaliteit, bevorderd door samenwerking met universiteiten op wetenschappelijk gebied, en leidend tot deskundigheidsbevordering, de wettelijke bescherming van grotere aaneengesloten gebieden als laatste stap in een planologisch overlegproces, waarbij is vastgesteld, dat de bescherming niet conflicteert met andere belangen, educatie, bij voorkeur in samenwerking met het rijksmuseum van Oudheden (zie het Erfgoed-on-Line project), internationalisering, met nadruk op de grensoverschrijdende samenwerking met Nordrhein-Westfalen en Vlaanderen, wat het denken in beleid voor cultuurhistorische waarden, die per definitie niet bij actuele grenzen ophouden, bevordert, stedelijke vernieuwing; het belang van de stad en haar omgeving in verleden en heden en de bijzondere complexiteit van de problematiek vereisen hier extra stimulering om beleidsconcepten te ontwikkelen, scheeps- en onderwaterarcheologie en de Archeologische Monumentenwacht.

Conclusie

Gelet op het bovenstaande verdient het beleidsplan de volledige steun, waarbij de realisering ervan als haalbaar wordt beoordeeld, mits bijzondere aandacht wordt besteed aan de mobilisatie van alle partners en doelgroepen in het geformuleerde beleid, gericht op samenwerking om een optimale synergie te bereiken en op ontwikkeling van kennis en handelen, een adequate opeenvolging c.q. synchronisatie van onderdelen in de ontwikkeling van dit beleid en een periodieke monitoring en evaluatie van de voortgang gedurende de planperiode 1997-2000, en de ondersteuning van de kritische beleidsonderdelen door een adequate financiering conform de voorgelegde begroting en door bestuurlijke/organisatorische begeleiding ter stimulering van de beleidswijziging. Verder rechtvaardigen zowel de onderzoeksvraag als het arbeidsmarktperspectief een autonome inspanning van de kant van het wetenschappelijk te fase-onderwijs. Voor bijscholing van zittend personeel - zowel van de ROB als van andere archeologische beleidsinstanties - zullen eigen middelen moeten worden gereserveerd. De uitvoering van het Verdrag van Malta vereist een extra inspanning via bijvoorbeeld een post-doctorale beroepsopleiding om het noodzakelijke leidinggevende kader op korte termijn op te leiden.

De Raad beveelt aan met het oog op bovengenoemde ontwikkelingen het reguliere instellingsbudget van de ROB met f 1 mln te verhogen, en in het geval van de minimumvariant met f 0,75 mln, opdat op een adequate wijze aan het nieuwe archeologische beleid invulling kan worden gegeven.

Financieel kader

<i>Huidige exploitatie</i>	<i>16,300</i>
<i>Subsidie OCenW peiljaar 1994</i>	<i>15,300</i>
<i>Subsidie OCenW peiljaar 1995</i>	<i>12,400</i>
<i>Gewenste exploitatie 1997-2000</i>	<i>130,300</i>
<i>Gevraagd subsidie 1997-2000</i>	<i>64,800</i>

*(alle gegevens volgens opgave Ministerie van OCenW
en in miljoenen guldens)*

Inleiding

De Archeologische Werkgemeenschap Nederland (AWN) is met ca. 2700 leden de landelijke vereniging van amateurarcheologen. De organisatie heeft een lange en ook door de professionele archeologische wereld gewaardeerde staat van dienst. De positie van de AWN is duidelijk ingebed in het huidige archeologische bestel. Het door de AWN uitgegeven tijdschrift 'Westerheem' staat goed aangeschreven. Al jaren wordt de AWN door de rijksoverheid op bescheiden wijze gesubsidieerd. In de beleidsnota van de AWN wordt een goed algemeen overzicht van de stand van zaken gegeven en wordt op een duidelijke wijze beschreven welke rol de AWN kan spelen binnen het toekomstige archeologische beleid.

Beoordeling

De AWN kan voor het nieuwe beleid, zoals dat wordt geformuleerd in de adviesaanvraag en in de beleidsplannen van de ROB, het RMO en de SNA, een interessante partner zijn/worden vanwege:

- de betrokkenheid van vrijwilligers vanuit een goed functionerende landelijk opererende organisatie, die echter primair haar wortels heeft op lokaal c.q. regionaal niveau; zowel op landelijk als op lokaal/regionaal niveau draagt de AWN bij aan de instandhouding van een maatschappelijk draagvlak voor de archeologie en is de AWN het aanspreekpunt;
- de beschikbaarheid van een fijnmazige netwerk op lokaal/regionaal niveau, dat concreet bijdraagt aan de beleidsdoelen preventie (door veldwaarnemingen in de eigen omgeving) en ontsluiting van gegevens (onder meer t.b.v. het expertisecentrum ARCHIS en het Deltaplan). Daarnaast kan ad hoc ondersteuning worden verleend bij activiteiten, die behoud en beheer van archeologische monumenten en cultuureducatie in het lokale onderwijs en informatiecentra tot doel hebben;
- het zijn van een reservoir, waaruit de universitaire opleidingen toekomstige professionele archeologen en andere specialisten kunnen recrutereren.

Op onderdelen, die in het cultuurbeleid 1997-2000 een belangrijke rol gaan spelen, is een nadere uitwerking en afstemming met potentiële partners als de ROB, de SNA, het RMO, de provincies enz. noodzakelijk. Hierbij dient te worden gedacht aan: preventie, kennismanagement, behoud en beheer, cultuureducatie, het aandeel in bestuurlijke processen op lokaal/regionaalniveau, en deskundigheidsbevordering in samenhang met het bovenstaande.

Naast de reeds bestaande inbedding van de AWN in instituties als de SNA en het Platform Landschap en Cultuurhistorie komt de vraag aan de orde of een professionele archeoloog bij de AWN moet worden ingeschakeld om de organisatie terzijde te staan bij de realisering van de gestelde doelen. De Raad meent, dat moet worden onderzocht of dit uitsluitend in het verband van de AWN nuttig of wenselijk is, dan wel of hier zinvolle combinaties met partners zoals de SNA als koepelorganisatie mogelijk zijn, waarbij de voorkeur van de

Raad zou uitgaan naar de tweede optie. Voorts beveelt de Raad aan na te gaan op welke onderdelen projectgebonden of structurele samenwerkingsverbanden mogelijk zijn, bv. met provincies, de Archeologische Monumentenwacht of universitaire instellingen.

Conclusie

De Raad beveelt aan de subsidiëring van de AWN op het huidige niveau te handhaven en voor een programmeringsonderzoek een eenmalige subsidie toe te kennen. Dan zou gekomen kunnen worden tot een realistisch plan van aanpak voor de jaren 1998-2001. Bij de uitwerking van dit plan dient overleg met andere partners in het archeologische (beleids)veld plaats te vinden en zou ingespeeld moeten worden op het voortschrijdend inzicht in belangrijke ontwikkelingen als de cultuurconvenanten met de lagere overheden en de Malta-problematiek.

<i>Financieel kader</i>	
<i>Huidige exploitatie</i>	<i>0,250</i>
<i>Subsidie OCenW peiljaar 1994</i>	<i>0,025</i>
<i>Subsidie OCenW peiljaar 1995</i>	<i>0,025</i>
<i>Gewenste exploitatie 1997-2000</i>	<i>1,250</i>
<i>Gevraagd subsidie 1997-2000</i>	<i>0,325</i>

*(alle gegevens volgens opgave Ministerie van OCenW
en in miljoenen guldens)*

Inleiding

De Stichting voor de Nederlandse Archeologie (SNA) is de koepelorganisatie op het terrein van de archeologie. Een onderdeel van de SNA vormt het Archeologisch Informatie Centrum (AIC). Het AIC zal van de SNA worden losgemaakt en worden opgenomen in de organisatie van het rijksmuseum van Oudheden. De SNA krijgt hierdoor een duidelijker profiel als koepelorganisatie, want doel, voornemens en werkwijze van de SNA 'nieuwe stijl', zoals die in het beleidsplan zijn geformuleerd, sluiten goed aan bij de strekking van de adviesaanvraag.

Beoordeling

Het ligt in de bedoeling, dat de SNA 'nieuwe stijl' zich in het bijzonder gaat richten op belangenbehartiging, deskundigheidsbevordering en samenwerking met andere koepels en platformen. De Raad die van oordeel is dat men daarmee een goede weg inslaat, heeft vastgesteld dat uit de gepresenteerde plannen een doelgerichte en realistische aanpak naar voren komt. De drie genoemde specifieke doelen zouden op een nog effectievere wijze dan in het beleidsplan geformuleerd, kunnen worden nagestreefd, wanneer de volgende aanvullingen en combinaties in het oog worden gehouden:

- belangenbehartiging: het verdient aanbeveling, dat met het Convent van Gemeentearcheologen (CGA) nauwer wordt samengewerkt; dat kan leiden tot een ondersteuning van de doelen van het cultuurbeleid. Het CGA verenigt ruim 25 professionele archeologische organisaties op gemeentelijk en regionaal niveau. Deze organisaties verbinden op dat niveau de archeologie met de (stede)bouwkundige monumentenzorg waarmee zij een aanvulling vormen op het cultuurconvenantenbeleid;
- deskundigheidsbevordering: het lijkt de Raad nuttig dat wordt nagegaan of de SNA vanuit de eigen taakstelling in een wat uitgebreidere vorm dan in het beleidsplan wordt aangegeven, kan voorzien in de behoefte aan deskundigheidsbevordering van de AWN. Dat is niet alleen efficiënt, maar bevordert ook afstemming, kwaliteit en doorwerking van activiteiten;
- samenwerking: het verdient naar het oordeel van de Raad aanbeveling na te gaan of de SNA met name de samenwerking met het Platform Landschap en Cultuurhistorie kan versterken door het verlenen van administratieve ondersteuning. Dit platform is daarom zo interessant, omdat daar de verschillende cultuurhistorische, de natuur-, milieu- en toeristisch-recreatieve groeperingen elkaar ontmoeten.

Conclusie

Gelet op de belangrijke coördinerende rol van de SNA in de naaste toekomst in samenhang met de stormachtige ontwikkeling, die de archeologie en de cultuurhistorie te wachten staat, adviseert de Raad de door de SNA gevraagde meerjarige subsidie toe te kennen.

<i>Financieel kader</i>	
<i>Huidige exploitatie</i>	<i>0,050</i>
<i>Subsidie OCenW peiljaar 1994</i>	<i>0,050</i>
<i>Subsidie OCenW peiljaar 1995</i>	<i>0,050</i>
<i>Gewenste exploitatie 1997-2000</i>	<i>1,000</i>
<i>Gevraagd subsidie 1997-2000</i>	<i>0,650</i>

(alle gegevens volgens opgave Ministerie van OCenW en in miljoenen guldens)

Stichting Oudheidkundig Bodemonderzoek Hoeksche Waard

Inleiding

Deze enkele jaren geleden uit particulier initiatief ontstane organisatie - men was van oordeel dat door de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek in onvoldoende mate aandacht werd besteed aan de archeologische sporen in de Hoeksche Waard - heeft voor het eerst een subsidieverzoek bij het Ministerie van OCenW ingediend. Het betreft dus een particulier initiatief op regionaal niveau. De stichting beoogt blijkens het beleidsplan twee doelen nl. preventie van de dreigende vernietiging van het bodemarchief in de Hoeksche Waard, en verdere wetenschappelijke uitwerking van het (in de ogen van de stichting) grote nationale belang van het Hoeksche Waardse bodemarchief. Het eerste doel sluit aan bij en past in het cultuurbeleid, zoals dat ook door een instelling als de ROB wordt voorgestaan. Het tweede doel is duidelijk voor zover het gaat om de waardering voor preventie; in termen van kennis voor 'de juiste interpretatie van verschillende belangrijke episoden van de wordingsgeschiedenis van Nederland als handelscentrum en als internationaal/intercultureel ontmoetingspunt' is het tweede doel, minder duidelijk.

Beoordeling

De uitwerking van de werkwijze in het beleidsplan is summier en illustreert de genoemde onduidelijkheid van de doelen. Er is niet sprake van een uitgewerkt plan van aanpak voor de planperiode 1997-2000 en van een onderbouwing voor de personeelsbezetting en de financiering. Gezien de omvang van de gevraagde middelen is dit absoluut ontoereikend. De organisatievorm via de stichting mist de betrokkenheid op gemeentelijk (en regionaal) niveau, dat op grond van de samenhang van cultuurhistorie en ruimtelijke ordening formele verantwoordelijkheden draagt. Het valt bovendien op, dat er geen vorm van samenwerking met het Bureau Oudheidkundig Onderzoek Rotterdam is (gezocht). Afgezien van specifieke beperkende regelgeving van de Monumentenwet is dit een toetssteen voor het maatschappelijk draagvlak en de vooruitzichten voor continuering op langere termijn, in welke vorm dan ook. De behandeling van dit subsidieverzoek vraagt naar de mening van de Raad meer dan gewone zorgvuldigheid vanwege de precedentwerking voor het beleid op regionaal niveau. Dit geldt temeer, omdat dit type initiatief met de bijbehorende eigen beleving van het belang zich in meer streken van Nederland kan voordoen. Men kan er zich gemakkelijk van af maken door het verzoek af te wijzen als zijnde een onderwerp van regionaal belang waarvan de beoordeling op gemeentelijk of provinciaal niveau dient plaats te vinden. Maar het is ook mogelijk het subsidieverzoek te beoordelen als *casus* hoe de Staatssecretaris nieuw (archeologisch) cultuurbeleid met aandacht voor preventie, waardering, selectie, wetenschappelijke doelen, complementariteit van bestuurslagen, stimulering van beleid en al dan niet structurele voortzetting op (provinciaal en) regionaal niveau kan of wil vorm geven.

Conclusie

Een kritisch-constructief advies met een tijdelijk effect voor de ontwikkeling van beleid is eenmalig een beperkt bedrag toe te kennen voor een soort haalbaarheidsstudie. Aan de toekenning zou de voorwaarde verbonden dienen te worden, dat de provincie en de betrokken gemeenten een leidende rol spelen in deze studie. Er zou ondermeer aandacht besteed moeten worden aan:

- een archeologisch plan van aanpak, gericht op preventie, waardering en behoud van archeologische waarden in situ vanuit een regionaal perspectief en in relatie tot ontwikkelingen in ruimtelijke ordening en gebruik;
- schatting van de benodigde middelen en dekking door bijdragen van gemeente, provincie en derden met een *tijdelijke* stimuleringsbijdrage van rijkswege;
- uitzicht op voortzetting in project- of structuurvorm zonder rijksbijdrage, bv. in het kader van de Malta-regeling;
- afweging tussen een projectgebonden of structurele organisatievorm, waarin gemeenten altijd een centrale rol spelen.

Als alternatieve optie is vast te stellen dat het hier gaat om een regionale problematiek die op dat en/of het provinciale niveau dient te worden behandeld als onderdeel van provinciaal beleid. Daarbij kunnen hiervoor genoemde aspecten mutatis mutandis opnieuw aan de orde komen.

Het een tegen het ander afwegende doet de Raad tot de conclusie komen, dat toekenning van een vooralsnog eenmalige subsidie in de orde van grootte van f 0,25 mln voor het verrichten van een haalbaarheidsstudie aanbeveling verdient.

Financieel kader

Huidige exploitatie

Subsidie OCenW peiljaar 1994

Subsidie OCenW peiljaar 1995

Gewenste exploitatie 1997-2000

Gevraagd subsidie 1997-2000 1,100

(alle gegevens volgens opgave Ministerie van OCenW

en in miljoenen guldens)
